

Aanbeveling: eerlijke evaluaties

Unia en het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting moedigen scholen aan om ervoor te zorgen dat klassenraden:

- (1) leerlingen en hun ouders volwaardig betrekken bij alle beslissingen die over hen worden genomen;
- (2) rekening houden met de ervaringen en meningen van de leerlingen in de motivering van (her)oriëntatie ;
- (3) rekening houden met de mate waarin redelijke aanpassingen konden worden getroffen tijdens de covid-19-crisis.

1 Situatieschets

Net als elk jaar zullen scholen op het einde van dit schooljaar hun leerlingen attesteren, (her)oriënteren en diplomeren. De keuzes die scholen hierin maken bepalen vaak de verdere levensloop van leerlingen. De sluiting van de scholen vanwege de COVID-19-crisis kan hierop een grote impact hebben. De evaluatie-routine van scholen is danig in de war gestuurd, en ze hebben geen andere keuze dan zelf oplossingen te vinden. De overheid kan namelijk weinig houvast bieden zonder te tornen aan de onderwijsvrijheid .

Eenzijds keurde het Vlaams Parlement op 6 mei [het COVID-19-nooddecreet](#) goed. Dit voorziet onder andere in de mogelijkheid af te wijken van de bepalingen in het schoolreglement voor de evaluatie van leerlingen. In geval van negatieve evaluatie is de rechtspositie van leerlingen expliciet gevrijwaard: de motiveringsplicht van scholen blijft ongewijzigd en ook de mogelijkheden tot beroep worden niet ingeperkt. Onze waardering voor de beslissing die de minister in deze situatie heeft genomen zonder afbreuk te doen aan fundamentele rechten van alle leerlingen of de onderwijsvrijheid.

Anderzijds geeft het [Draaiboek voor heropstart van de lessen](#) enkele richtlijnen betreffende de evaluatie. Bijvoorbeeld: het maximaliseren van de resterende onderwijstijd; als er examens georganiseerd worden, hou rekening met de belasting van leerlingen; in geval van twijfel tijdens een deliberatie krijgt de leerling best het voordeel van de twijfel.

Het mag duidelijk zijn dat de scholen uiteindelijk zelf kiezen of ze examens organiseren, voor welke vakken en in hoeverre de examens bepalend zijn bij de deliberaties. Eén van de uitgangspunten van het draaiboek stelt: “De klassenraad krijgt het vertrouwen om met kennis van zaken de juiste beoordeling te maken”. Helaas, door **de sluiting van de scholen beschikken klassenraden vaak over minder informatie om te bepalen of een leerling de einddoelen heeft gehaald.**

2 Aanbevelingen voor een eerlijke evaluatie

De Diversiteitsbarometer Onderwijs (uitgevoerd door de Universiteit Gent, KU Leuven en ULB¹) toonde aan dat vooroordelen over etniciteit, sociale afkomst en geslacht een rol kunnen spelen bij beslissingen van de delibererende klassenraad. Deze vaststelling werd bevestigd door studies van andere onderzoekers². In het bijzonder bleek dat persoonskenmerken van leerlingen invloed hebben op de argumenten die de klassenraad gebruikt om een atteringsbeslissing te motiveren.

Leerkrachten steunen voor hun beslissingen doorgaans op twee kernelementen: de academische prestaties van de leerling en het aanvoelen van leerkrachten over het potentieel van de leerling. In de huidige context heeft een leerkracht minder objectieve elementen om de academische prestaties te beoordelen. Hierdoor wint het aanvoelen van de leraar aan belang terwijl onderzoek³ uitwijst dat er in deze subjectieve indicator denkfouten kunnen sluipen. Bovendien berust het aanvoelen van de leraar dit jaar op minder contacturen met de leerling. **Er is dus een reëel risico dat beslissingen van delibererende klassenraden meer dan ooit gekleurd kunnen zijn door onbewuste vooroordelen.**

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting⁴ en Unia⁵ vragen bijzondere aandacht van de klassenraden om te vermijden dat leerlingen in kwetsbare situaties of uit een etnische minderheidsgroep het slachtoffer worden van onbewuste vooroordelen en onbedoelde discriminatie. De statistieken spreken boekdelen: het zijn vooral leerlingen met een zwakke sociaaleconomische achtergrond en een migratieachtergrond voor wie de watervallogica wordt gehanteerd bij (her)oriëntering⁶.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede herinnert aan het principe van de Verenigde Naties "**To leave no one behind**". Dit principe betekent dat men bij het nemen van beslissingen expliciet rekening moet houden met de specifieke gevolgen voor mensen die in armoede en moeilijke levensomstandigheden verkeren. Beslissingen moeten altijd worden genomen in het belang van het kind⁷ en ze moeten naar behoren worden gemotiveerd. Gezien de diversiteit van de sociale realiteit die leerlingen ervaren, kan het thuiswerk geen graadmeter zijn voor het succes van de leerling. Daarom moeten onderwijsactoren **maatregelen nemen om het risico op waterval-beslissingen te vermijden.**

Voor leerlingen die aanspraak maken op **redelijke aanpassingen** moet de klassenraad bij de evaluatie rekening houden met de mate waarin men de afgesproken aanpassingen heeft kunnen voorzien. Indien leerlingen slechtere

¹ Unia (2018), *Diversiteitsbarometer – Onderwijs*. <https://www.unia.be/nl/publicaties-statistieken/publicaties/diversiteitsbarometer-onderwijs>

² Zie bijvoorbeeld Thys, S., en Van Houtte, M., "Ongelijkheid in Leerkrachtadviezen Bij De Overgang Van Basis Naar Secundair: De Rol Van Schoolbeleid.", Universiteit Gent, 2017.

³ Kristin Vanlommel (2018), *Opening the black box of teacher judgement: the interplay of rational and intuitive processes*, <https://doc.anet.be/docman/docman.phtml?file=.irua.4dcaf5.150060.pdf>.

⁴ Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting evalueert de effectiviteit van de grondrechten van de personen die in moeilijke socio-economische omstandigheden leven: recht op een degelijke huisvesting, recht op energie, recht op de bescherming van het gezinsleven, recht op sociale bescherming, recht op de bescherming van de gezondheid, recht op onderwijs, ... Voor meer informatie, zie www.armoedebestrijding.be.

⁵ Unia is een onafhankelijke openbare instelling die mensenrechten en gelijke kansen bevordert en die discriminatie bestrijdt. U vindt de missies van Unia en de beschermde discriminatiecriteria terug op www.unia.be.

⁶ Duquet, N., Glorieux, I., Laurijssen, I., & Van Dorsselaer, Y. (2006). *Wit krijt schrijft beter*. Schoolloopbanen van allochtone jongeren in beeld. Antwerpen: Garant.

Nicaise, I., & Desmedt, E (2008). *Gelijke kansen op school: het kan! Zestien sporen voor praktijk en beleid*. Mechelen: Plantyn. Spruyt B. & Laurijssen L. (2014). *B-attesten: kiezen is verliezen*. In: Ides Nicaise, Bram Spruyt, Mieke Van Houtte & Dimokritos Kavadias (red.). *Het onderwijsdebat. Waarom de hervorming van het secundair onderwijs broodnodig is*, Antwerpen: EPO: 165-182 - TOR 2014/20.

⁷ ART. 3, *Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, 20/11/1989.

prestaties neerzetten omdat ze niet konden genieten van redelijke aanpassingen, moet dat mee in overweging genomen worden.

Unia en het Steunpunt tot bestrijding van armoede vragen de klassenraden om de **leerlingen (en hun ouders) te betrekken**. Door expliciet te luisteren naar de mening van jongeren en hun ouders, kunnen klassenraden beter rekening houden met hun wensen, hun ambities en de moeilijkheden die zij vanwege de sluiting van de scholen hebben meegemaakt. Door een rol te krijgen in het oriënteringsproces, begrijpen leerlingen de genomen beslissingen en de onderliggende motivaties beter. Dialoog tussen gezin en school vermindert het risico op beroepsprocedures. CLB's, verenigingen of brugfiguren kunnen een faciliterende rol opnemen om deze dialoog te faciliteren.

Om ervoor te zorgen dat alle leerlingen en hun ouders deze kans op deelname aan de klassenraden benutten, moeten scholen **duidelijk communiceren over welke deliberatiecriteria gehanteerd worden, hoe de klassenraad functioneert en welke rol leerlingen en ouders er in spelen**. Dit omvat het gebruik van toegankelijke, klare taal die niet beperkt is tot elektronische communicatie.

Scholen die werken met open begeleidende klassenraden, getuigen van de positieve effecten⁸. Leraren merken dat de voorgestelde remediëring meer wordt opgevolgd én dat de open klassenraad hun klasmanagement ten goede komt. Ook al worden leerlingen niet uitgenodigd op de delibererende klassenraad, toch blijkt dat het aantal aangevochten attesteringen daalt.⁹ Deze werkwijzen bevorderen het recht op participatie van kinderen en jongeren, zoals art. 12 van het Kinderrechtenverdrag voorstaat.

Deze praktijken verminderen onbewuste vooroordelen en geven leerlingen de kans op een constructief en positief onderwijstraject, ongeacht hun etniciteit, sociale achtergrond of geslacht.

De COVID-19-crisis vraagt om een versterkte dialoog tussen school en gezin om het gebrek aan objectieve evaluatiemogelijkheden en persoonlijke contacten te compenseren. Naast deze tijdelijke nood, kan dit thema ook het onderwerp vormen van structurele reflectie.

De COVID-19-crisis bracht enkele knelpunten op vlak van gelijke kansen in ons onderwijssysteem aan het licht.

Er zijn cruciale veranderingen nodig om onderwijs te realiseren dat opnieuw zijn rol van sociale lift kan waarmaken:

- een vertrouwensband tussen gezin en school,
- meer aandacht in de lerarenopleiding voor het omgaan met de preciaire situatie van sommige leerlingen
- en het loslaten van de concurrentiële logica tussen scholen onderling.

Dit zijn enkele elementen die bijdragen aan een billijke onderwijskwaliteit voor iedereen, ongeacht het gezin en de sociale achtergrond van de leerlingen.

⁸ Zie bijvoorbeeld : <https://www.stedelijkonderwijs.be/stedelijklyceumdurlet/open-lassenraad>

⁹ <https://www.klasse.be/83609/lassenraad-leerlingen-ouders-welkom/>
<https://www.go-ouders.be/erasmusatheneum-deinze-houdt-open-lassenraden>

3 Contacten

Bruno Martens, diensthoofd Beleid en Samenleving van Unia - bruno.martens@unia.be - 02 212 30 26.

Quentin Callens, medewerker Beleid en Samenleving van Unia - quentin.callens@unia.be - 02 212 30 06.

Veerle Stroobants, medewerker Steunpunt tot bestrijding van armoede - veerle.stroobants@cntr.be - 02 212 31 62.

4 Bestemmingen

Deze aanbeveling werd gestuurd naar de heer Ben Weyts, Minister van Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, en naar de onderwijsnetten en -koepels van het Nederlandstalige onderwijs in Vlaanderen en Brussel:

- GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
- Katholiek Onderwijs Vlaanderen
- Onderwijskoepel van Steden en Gemeenten vzw
- Provinciaal Onderwijs Vlaanderen
- Overleg Kleine Onderwijsverstrekkers